

jazdowy prostokątny o zamknięciu spłaszczonym łukiem odcinkowym. Bramce dla pieszych o takim samym wykroju odpowiada symetrycznie po przeciwnej stronie przejazdu umieszczona wnęka.

Zarówno kościół, jak plebania, brama i otaczający założenie parkan murowany pomalowane są zestawieniem koloru białego z kremowym.

L'ÉGLISE ET LA MAISON DES PRÊTRES DE LA MISSION A TYKOCIN

Résumé

Dans les années 1742—45 Jan Klemens Branicki fonda à Tykocin une église d'un style baroque classicisant, sous l'invocation de la Sainte-Trinité. L'église est construite en briques, avec deux tours. Elle mesure 42 mètres de longueur, 25 de largeur, la distance entre les tours est de 50 mètres. Elle contient la nef centrale ornée par les tableaux des douze Apôtres, six chapelles, le chœur, une sacristie à deux étages et le trésor, ainsi que le perche surmonté de la tribune d'orgues. Dans le chœur s'élève l'autel de la Sainte-Trinité et dans les chapelles particulières les autels de Notre-Seigneur, de la Vierge, de Saint Vincent de Paul, de Sainte Elisabeth, de Saint Nicolas et de Sainte Catherine. Les tableaux exécutés par Mirys, Czechowicz et d'autres peintres sont de précieuses oeuvres d'art. Les travaux d'une rénovation fondamentale furent exécutés de 1870 à 1873, grâce aux soins de l'Abbé Kalixst Kruszewski; ils furent continués par fragments en 1906, 1911, 1928. A côté de l'église en construisit en 1755 le presbytère. Agrandi de 1769 à 1771, il put renfermer un séminaire.

K R O N I K A

WRĘCZENIE 10-CIU TOMÓW „NASZEJ PRZESZŁOŚCI” OJCU ŚW. JANOWI XXIII

W czasie pobytu w Rzymie, Ks. Arcybiskup-Metropolita Eugeniusz Baziak przekazał Ojcu Św. Janowi XXIII w darze od Redakcji dziesięć tomów „Naszej Przeszłości” w pięknej białej oprawie z dedykacją.

W następstwie powyższego Sekretarz Stanu Kard. Domenico Tardini wystosował do Ks. Arcybiskupa następujące pismo:

Segreteria di Stato
di Sua Santità

Dal Vaticano, li 18 decembris 1959

N. 27813

Exc. me ac Rev. me Domine,

Tecum libenter communicare propero Sanctitatem Suam grato animo excepisse decem volumina, Sibi a te humanissime muneri missa, in quibus commentaria eleganter colligebantur, vulgato indice „Nasza Przeszłość”, Cracoviae a Theologico Instituto Congregationis Missionis in vulgus edita.

Augusto Pontifici huiusmodi donum, exquisita filiorum pietate exhibitum, summae fuit oblectationi atque laetitiae, siquidem probe animadvertit, quanto ausu ac diligentia idem Theologicum Institutum — ductu et auspicio Em. mi Cardinalis Stephani Wyszyńskiego, tui, ceterorumque Poloniae Antistitem — det operam, ut fidei thesaurus, auro quidem pretiosior, ac patriae vestrae res sacrae et catholicae humanitatis cultus evigilatis doctorum studiis et commentationibus illustrentur.

Tibi igitur, atque claris voluminum scriptoribus Beatissimus Pater meritas agit gratias, vosque laude caritateque prosequitur, quandoquidem huiusmodi incepto egregie de Ecclesia Sancta meremini. Ac vota pariter suscipit, ut quae tantis oppressi difficul-

tatibus agitis, ea magis magisque conferant ad animos in veritate, mutua operum concordia, propositorumque constantia firmandos, atque cum Romana Sede arctiore usque fidelitate coniungendos.

Quorum votorum conciliatricem supernorumque solatiorum pignus, Christi Vicarius tibi, supra memorato Instituto, cunctisque commentarium exarantibus vel curantibus, Apostolicam Benedictionem peramanter impertit.

Interea me qua par est existimatione profiteor

*Excellentiae tuae
addictissimum
D. Card. Tardini*

GRATULACJE Z OKAZJI WYDANIA X. TOMU „NASZEJ PRZESZŁOŚCI”

W związku z ukazaniem się X. tomu naszych studiów wpłynęły na ręce Ks. Redaktora liczne dowody życzliwości i życzenia, z których przytoczymy kilka ważniejszych od Dostożników Kościoła:

1. — List Prymasa Polaki

PRYMAS POLSKI

Warszawa, dnia 30 listopada 1959 r.
N. 6694/59/P.

Drogi Księżu Redaktorze.

*Otrzymałem od Ks. Wizytatora Barona przekazany mi przez Ks. Redaktora tom X „Naszej Przeszłości”. Nie muszę dodawać jak każdym tomem raduję się, widząc w nim wglębianie się w dzieje kultury katolickiej w Polsce. Przesyłam Ks. Redaktorowi słowa uznania i błogosławieństwo na dalszy trud, w drodze do Tysiąclecia Chrztu, pod opieką Maryi, Dziewicy Wspomożycielki.
In caritate fraterna*

† *Stefan Kard. Wyszyński*

2. — List Ks. Arcybiskupa-Metropolity Eugeniusza Baziaka.

Kraków 9 list. 1959.

*Przewielebny Księżu Redaktorze,
serdecznie dziękuję za ofiarowanie mi nowego tomu „Naszej Przeszłości”.*

Proszę też o przyjęcie szczerych wyrazów podziwu dla pracy naukowej i redaktorskiej Waszej Przewielebności, dzięki której pojawia się 10. tom tego wydawnictwa.

Z pełną czcią i oddaniem

† *Eugeniusz Baziak*

3. — List generała Zgromadzenia Księży Misjonarzy Ks. Wilhelma Slattery.

Congrégation de la Mission

Paris, le 10 Décembre 1959.

Maison-Mère
95, Rue de Sèvres, 95
Paris-VI

Monsieur et très cher Confrère,

La grâce de N.-S. soit avec vous pour jamais!

Je vous remercie de tout coeur du beau volume qui vient d'arriver.

Vous faites une Oeuvre bien utile, très appréciée par la Famille, et par tous ceux qui s'intéressent à tout ce que Saint Vincent de Paul a fait pour la Pologne, qui lui était très chère.

Veillez croire, mon très cher Confrère, à mon bien cordial dévouement en Saint Vincent,

*William M. Slattery, C. M.
Sup. Gén.*

4. — List Administratora Ap. diecezji Toledo (Parana) Ks. Biskupa Ignacego Krausego.

Toledo, Parana, 7 marca 1960.

Czcigodny i Drogi Księżu Redaktorze.

Łaska Pana Naszego niech zawsze będzie z nami.

Ostatnie tygodnie były męczące, dużo podróży, przygotowanie erekcji jednej z dwóch nowych diecezji dawnego terenu pralatur: diecezji Toledo, którą mi oddano nadal w administrację. Kiedyś przyjechałem wieczorem i rano zaraz opuściłem Laranjeiras — rzuciłem tylko okiem na 10-ty tom „Naszej Przeszłości”. Zbyt byłem zmęczony, by choćby pobieżnie przeglądać. Dzisiaj urwałem sobie trochę czasu i przeleciałem pobieżnie treść, zostawiając na

później lekturę, a z okazji tego 10-tego tomu proszę przyjąć me najlepsze powinszowanie niezwykłego sukcesu. Tworzy tych dziesięć tomów na półce piękną, estetyczną całość, a każda stronica tych 10 tomów, to stopień, co nas wprowadza w nieznaną dziedzinę katolickiej przeszłości polskiej. Jest „Nasza Przeszłość” potwierdzeniem starej tezy, że mocna wola i skoordynowana praca tworzą cuda. Takim cudem świadomego sobie celu i zadania, to „Nasza Przeszłość” — wyidealizowana i zrealizowana przez Drogiego Księdza Redaktora. Jedno mam życzenie przy tym 10-tym tomie, by Zgromadzenie przygotowało odpowiednią ekipę ludzi do prowadzenia tego wydawnictwa, fachowców, co stale realizować będą program Założyciela, coraz głębiej zapuszczać się w przeszłość i przez zapoznawanie społeczeństwa z działalnością Kościoła w przeszłości, pogłębiać w duszach miłość katolickiego społeczeństwa (...)

Z prośbą o modlitwę, oddany w Chrystusie

† Ignacy Krause C. M.

5. — List Ordynariusza Łomżyńskiego Ks. Biskupa Czesława Falkowskiego.

BISKUP ŁOMŻYŃSKI

Łomża, dnia 20. XII. 1959 r.

Czcigodny Księżu Redaktorze.

Uprzejmie dziękuję za miłe odezwanie się, a całym sercem gratuluję pracy redaktorskiej po ukazaniu się już X tomu „Naszej Przeszłości”. Jest to bardzo pokaźny i cenny dorobek z zakresu historii Kościoła w Polsce, którym słusznie można się już pochlubić. Pomimo trudności zdołał Czcigodny Ksiądz Profesor skupić tak liczne grono współpracowników i zorganizował naukowy organ tak potrzebny dla dziejów Kościoła naszego. Jest to zasługa wielka i trwała. Niech tę zbożną pracę otacza błogosławieństwo Boże. Dobrze, że Ksiądz Profesor zamieścił zwięzłą historię wydawnictwa. Dziękuję za wzmiankę w kronice o mym dziesięcioleciu w Łomży.

Przy okazji załączam jak najlepsze życzenia świąteczne i noworoczne z serdecznym pozdrowieniem i błogosławieństwem

† Czesław Falkowski

6. — List Ordynariusza Wrocławskiego Ks. Biskupa Bolesława Kominka.

Biskup
Ordynariusz Wrocławski

Wrocław, dnia 30 listopada 1959 r.

Czcigodny Księżu Redaktorze.

Pięknie dziękuję za pamięć i przesłany X tom „Naszej Przeszłości”.

Z okazji wydania jubileuszowego X tomu „Naszej Przeszłości” proszę przyjąć moje szczerze gratulacje. Pismo, które wychodzi pod Redakcją Przewielebnego Księdza spełnia w Polsce rolę naprawdę wielce pożyteczną nie tylko dla świeckich katolików, ale również dla młodszego duchowieństwa.

Dobry papier, piękne estetyczne wydanie, a szczególnie głęboka treść jaka go cechuje, podnosi jego walory i przyczynia się do poznania dziejów Kościoła i umiłowania Jego misji w naszej Ojczyźnie.

Wraz z życzeniami świątecznymi i noworocznymi na progu nowego dziesięciolecia życzę sukcesów wydawniczych i coraz większego zgłębiania prawdy.

Serdecznie błogosławię Księdzu Redaktorowi oraz współpracownikom.

† Bolesław Kominek
Biskup Wrocławski

Oprócz powyższych listów wpłynęły do Redakcji N. P. życzenia od innych członków Episkopatu Polskiego i zagranicy: Ks. Arcybiskupa-Metropolity Antoniego Baraniaka z Poznania, Ks. Biskupa Franciszka Jopa z Opola, Ks. Biskupa Franciszka Korszyńskiego z Włocławka, Ks. Biskupa Jana Lorka z Sandomierza, Ks. Biskupa Antoniego Pawłowskiego z Włocławka, Ks. Biskupa Józefa Rancansa z USA oraz Ks. Biskupa Andrzeja Wronki z Wrocławia.

BISKUPI POLSCY W RZYMIE

W dniu 18 listopada 1959 r. wyjechało do Rzymu w ramach podróży ad limina Apostolorum trzech polskich biskupów: Ks. Arcybiskup E. Baziak, administrator ap. archid. krakowskiej, Ks. Bp Tadeusz Zakrzewski, Ordynariusz płocki oraz Ks. Bp Franciszek Barda, Ordynariusz diecezji przemyskiej. Biskupi polscy zostali przyjęci na specjalnej audiencji przez Ojca św. najpierw w dniu 9 grudnia, a następnie na audiencji pożegnalnej w godzinach wieczornych w dniu 19 grudnia. Ojciec św. ofiarował biskupom polskim na pamiątkę drogocenne relikwiarze. Ks. Arcybiskup E. Baziak oraz Ks. Bp F. Barda 20 grudnia opuścili Rzym i udali się w drogę powrotną do kraju.

W dniu 30 marca br. udali się do Rzymu w ramach Visitatio liminum Apostolorum Biskupi Ordynariusze Ziem Odzyskanych: Ordynariusz wrocławski Ks. Bp B. Kominek oraz Ordynariusz gdański Ks. Bp E. Nowicki. Kilka dni później do Rzymu wyjechali również: Ordynariusz chełmiński Ks. Bp K. Kowalski oraz Ordynariusz częstochowski Ks. Bp Z. Goliński. Ojciec św. przyjął na audiencji najpierw w dniu 16 kwietnia Ks. Bpa B. Kominka i Ks. Bpa E. Nowickiego, a następnie w dniu 19 kwietnia dwu pozostałych Księżów Biskupów. Dnia 2 maja papież Jan XXIII przyjął na specjalnej audiencji po raz drugi wszystkich czterech biskupów polskich.

KONSEKRACJA
KS. BPA W. URBANA

W X. tomie naszych studiów w dziale „Kronika” zamieściliśmy notatkę o mianowaniu Ks. Wincentego Urbana, profesora Seminarium Duchownego i kanonika Kapituły katedralnej we

Wrocławiu, pralatem papieskim. Tam też podaliśmy pewne szczegóły biograficzne dotyczące jego osoby oraz krótki przegląd jego dorobku naukowego.

W dniu 7 stycznia br. Ks. Prymas Stefan Kard. Wyszyński wręczył Ks. Prof. Urbanowi nominację na biskupa sufragana wrocławskiego. Miesiące później w dniu 7 lutego odbyła się w katedrze wrocławskiej uroczysta konsekracja drugiego biskupa - sufragana wrocławskiego. Uroczystości rozpoczęły się o godz. 9.30 procesją która udała się do pałacu Biskupa-Ordynariusza, gdzie przebywał Ks. Prymas, Księża Biskupi oraz Biskup-Nominat. Po przybyciu do katedry przemówienie powitalne wygłosił Ks. Bp B. Kominek. Konsekratorem był Ks. Kard. Stefan Wyszyński, współkonsekratorami: Ks. Arcybiskup E. Baziak oraz Ordynariusz wrocławski. Na zakończenie uroczystości przemówił Ks. Prymas, który m. in. stwierdził, że Ziemi Zachodnie nigdy w historii nie miały tylu biskupów co obecnie. Na ziemiach tych pracuje aktualnie dwunastu katolickich biskupów. Na uroczystości konsekracyjne przybyli ponadto do Wrocławia następujący księża biskupi: Ks. Bp Fr. Jop, Ordynariusz opolski oraz jego dwaj sufragani: Ks. Bp Grzondziel i Ks. Bp Wyśk; Ordynariusz gorzowski Ks. Bp W. Pluta i jego sufragani Ks. Bp J. Stroba oraz Ks. Bp Wronka, sufragani wrocławski.

LIST PASTERSKI ARCYBISKUPA
POZNAŃSKIEGO

W dniu 1 stycznia br. Ks. Arcybiskup A. Baraniak wydał List Pastorski ku uczczeniu Pięciu Braci Polaków męczenników międzyrzeckich (Na Millenium Chrztu Polski). Ks. Arcybiskup kierując się myślą przypomnienia wiernym świętanych sylwetek wielkich Polaków-

Misjonarzy, którzy z poświęceniem życia ugruntowywali panowanie Krzyża Chrystusowego na Polskiej Ziemi, narysowała w krótkich słowach sylwetkę pierwszego misjonarza na naszych ziemiach Św. Wojciecha, a następnie nasygnalizowała okoliczności w jakich doszło do męczeństwa w dniu 12 listopada 1003 r. w Międzyrzeczu Pięciu Braci: Benedykta, Jana, Mateusza, Izaaka i Krystyna. W liście Ksiądz Arcybiskup omawia również wysiłki misyjne Św. Brunona z Querfurtu i jego braci, a następnie prace misyjne Św. Ottona Bamberskiego wśród Pomorzan. Autor Listu podkreśla wielkie zasługi w dziele chrystianizacji Polaki królów: Bolesława Chrobrego i Bolesława Krzywoustego, którzy przyczynili się do założenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, biskupstwa w Kolobrzegu oraz biskupstwa lubuskiego. „Jest rzeczą godną podkreślenia — pisze Metropolita Poznański — że cele Bolesławów w przygotowaniu i organizowaniu tych misji były przede wszystkim religijne. Twierdzenie to nabiera jasności, gdy je zestawimy z celami cesarzy niemieckich, którzy, jak i potem w całych dziejach tego narodu, widzieli jedynie cele polityczne w nawracaniu sąsiednich plemion”. I w końcu Ksiądz Arcybiskup stwierdza, że tak Wojciecha jak i Brunona, Pięciu Braci Męczenników jak również Bolesławów łączyła „wielka miłość Boga i Kościoła, miłość ludzi jako dzieci jednego ojca”.

UROCZYSTOŚCI KU CZCI
ŚW. WOJCIECHA W GNIEZNIU

Tegoroczne uroczystości odpustowe w Gnieźnie rozpoczęły się w sobotę 23 kwietnia w godzinach przedpołudniowych wprowadzeniem z Pałacu Prymasowskiego do Katedry Ks. Prymasa w otoczeniu sufraganów: Ks. Bpa Ł.

Bernackiego i Ks. Bpa J. Czerniaka oraz Kapituły Gnieźnieńskiej i Kruszwickiej, duchowieństwa i wiernych. W tym roku odpust Św. Wojciecha miał szczególnie uroczysty charakter, wiązał się bowiem z przeniesieniem relikwii Św. Wojciecha do odnowionej trumienki i umieszczeniem jej na podwyższeniu w centralnym punkcie odrestaurowanej hazyliki prymasowskiej. Należy zaznaczyć, że przed pół rokiem na polecenie Księdza Prymasa powołana została specjalna komisja składająca się z konserwatorów, złotników i lekarzy, której zadaniem było zbadanie czy w czasie ostatniej wojny relikwie Świętego nie uległy zniszczeniu. Dnia 23 kwietnia w obecności Księdza Prymasa i Księżów Biskupów odbyło się uroczyste przeniesienie ze skarba owiniętych w biały jedwab relikwii i umieszczenie ich w modrzewiowej trumience, którą opasano czerwonymi wstążkami i sznurami a następnie zalakowano. Modrzewiową trumienkę włożono do metalowej skrzynki a tę z kolei umieszczono w drewnianej po czym całość w srebrnym odnowionym sarkofagu. Po przeniesieniu relikwii uroczystą sumę odprawił Ks. Bp J. Czerniak w czasie której kazanie wygłosił Ks. Kard. Stefan Wyszyński. W następnym dniu pontyfikalną sumę odprawił Ks. Bp Ł. Bernacki w czasie której z balkonu Pałacu Prymasowskiego kazanie wygłosił Ks. Prymas. Po mszy św. Ks. Kardynał oraz Księża Biskupi udzielili wiernym błogosławieństwa.

WSPOMNIENIE O ŚP. KS. BPIE
J. STEPIE

Numer 7-8 „Currendy”, pisma urzędowego diecezji tarnowskiej został poświęcony zmarłemu w roku ubiegłym Ordynariuszowi tarnowskiemu śp. Ks.

Bpowi J. Stepię. Numer składa się z dwu części. W pierwszej zamieszczono sprawozdanie z uroczystości pogrzebowych oraz mowy żałobne wygłoszone przez Ks. Prymasa i księży Biskupów: Ks. K. Kowalskiego i Ks. K. Pękale. Część druga omawia: *Życie i dzieła Ks. Bpa Jana Stepię*. Poruszono w niej takie zagadnienia jak: *Ks. Bp Jan Stepię jako filozof* (Ks. L. Regner); *Filozofia duszpasterska Ks. Bpa J. Stepię* (Ks. P. Bednarczyk); *Akcje duszpasterskie Ks. Bpa J. Stepię* (Ks. J. Rogóż). *Curricula* zawiera również bibliografię prac i listów pasterskich Księdza Biskupa.

UROCZYSTOŚCI ŻAŁOBNE W ARCHIKATEDRZE WARSZAWSKIEJ

W dniu 10 marca br. Ks. Bp J. Modzelewski odprawił w Archikatedrze Warszawskiej pontyfikalną mszę św. żałobną za duszę śp. arcybpa Antoniego Fijałkowskiego (1778—1861). W uroczystej celebrze wzięła udział Kapituła Metropolitalna na czele z Dziekanem Ks. Bpem Z. Choromańskim oraz Kapituła Łowicka. Po mszy św. uczestnicy uroczystości przeszli do podziemi Archikatedry gdzie dokonano przeniesienia miedzianej trumny ze zwłokami arcybiskupa Fijałkowskiego do nowego sarkofagu. Ks. Antoni Melchior Fijałkowski metropolita warszawski urodził się 3 I 1778 r. w Pszczowie koło Poznania. W r. 1811 został kanonikiem kujawskim, a następnie oficjałem generalnym we Włocławku. W r. 1830 założył we Włocławku szpital Św. Antoniego. W roku 1842 otrzymał nominację na biskupa sufragana plockiego. Po śmierci biskupa Chmielowskiego Kapituła Warszawska obrala go administratorem Archidiecezji. W r. 1856 został prekonizowany

na arcybiskupa warszawskiego. Zmarł w r. 1861.

NEKROLOGI

Dnia 2 listopada 1959 r. zmarł w Warszawie dr Wiktor Hahn, profesor uniwersytetu warszawskiego, nestor polskich historyków literatury, członek i były prezes Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, znany bibliograf, współpracownik Komisji Historii Literatury Polskiej i Komisji Filologicznej PAU, a wreszcie znawca i historyk polskiego teatru. Profesor W. Hahn urodził się 9 IX 1871 w Wiedniu. Studia wyższe odbył w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1889—1893 i zakończył je zdobyciem doktoratu w r. 1895. W roku 1907 odbył się jego przewód habilitacyjny. W r. 1921 otrzymał katedrę literatury polskiej jako profesor zwyczajny na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i pełni tu obowiązki do roku 1939, w którym przechodzi na emeryturę. Po ostatniej wojnie wiąże się z warszawskim środowiskiem uniwersyteckim gdzie pełni najpierw obowiązki jako docent etatowy a następnie profesor w stanie spoczynku. W latach 1896—1910 wydaje we Lwowie *Bibliografię filologii klasycznej i literatury humanistycznej w Polsce*. Od roku 1912—1921 jest redaktorem „Pamiętnika Literackiego”. A oto krótki przegląd innych prac prof. Hahna: *Bibliografia bibliografii polskiej* (Lwów 1921, wyd. II uzupełnione Wrocław 1956); *Bibliografia do wszystkich dzieł J. Słowackiego* (Lwów 1924, nowe wyd. Wrocław 1952); *Bibliografia dzieł Juliusza Słowackiego i dzieł o nim* (Wrocław 1957); *Literatura dramatyczna w Polsce w XVI wieku* (Lwów 1906); *Bibliografia o M. Reju za rok 1905* (Lwów

1905); *Dzieje Literatury Polskiej* — przegląd krytyczny za rok 1910 (odb. z „Przeglądu Wielkopolskiego” 1911); *Bibliografia Horacego w Polsce* (Lublin 1936); *Bibliographia Vergiliana Polonorum* (Leopolis 1931); *Grunwald w poezji polskiej — Szkic literacki* (Kraków 1910); *Juliusz Słowacki w poezji polskiej — Antologia poetycka* (Lwów 1910); *Kościuszko w polskiej poezji dramatycznej* (Poznań 1918); *Ks. Stan. Konarski jako reformator teatru szkolnego* (Lwów 1923); *„Przyszłość moja — i moje będzie za grobem zwycięstwo” — szkice literackie o Juliuszu Słowackim* (Poznań 1921); *Stanisław Staszic. Życie i dzieła* (Lublin 1926); *Henryk Ibsen w Polsce. W setną rocznicę urodzin 1828 — 20. III. — 1928* (Lublin 1929); *Józef Jeźowski jako filolog* (Wilno 1929); *Motywy klasyczne w tragedii o polskim scilarusie Jana Jurkowskiego* (Poznań 1936); *Karol Szajnocha jako autor dramatyczny* (Wrocław 1948); *Shakespeare w Polsce* (Wrocław 1958); Prof. W. Hahn jest wydawcą i autorem szeregu opracowań. Wydał: *Kronikę Uniwersytetu Lwowskiego, Księgę pamiątkową w trzechsetletnią rocznicę śmierci Ks. P. Skargi* (Lwów 1913); *Pamiętnik obchodu jubileuszu w 250 rocznicę założenia Uniwersytetu we Lwowie* (1914) i in. Zmarły był wybitnym uczonym i zasłużonym wychowawcą młodzieży.

W Warszawie 7 grudnia 1959 r. zmarł w wieku lat 90 wybitny pisarz polski dr Artur Górski. Dorobek twórczości A. Górskiego jest ogromny. Przez przeszło 60 lat nie odkładał swego pióra. Żadna dziedzina twórczości literackiej nie była obca wielkiemu pisarzowi. Duży jego dorobek pisarski obejmuje utwory poetyckie, prozaiczne, dramaty, eseje, przekłady, prace pu-

blicystyczne i krytyczne. Jeszcze na kilkanaście dni przed śmiercią w dniu 22 listopada zostaje laureatem nagrody literackiej im. W. Pietrzaka. Twórczość A. Górskiego stanowi odrębną epokę w literaturze polskiej i wiąże się ze specjalnym jej okresem tzw. „Młodej Polski”, której Zmarły był jednym ze współtwórców. Już w 1899 r. ukazuje się zbiór jego artykułów pt. *Młoda Polska*. W roku 1908 wydaje doskonałą monografię o A. Mickiewiczu: *Monsieur. A oto inne pozycje pisarza: Godło — karthi z kroniki czasu* (1915—1916); *Ku czemu szła Polska* (1918); *Na nowym progu* (1918); *O wieszczeniu w sztuce* (1920); Wydaje takie dramaty jak: *Chłop* (1922); *Zmartwychwstanie* (1922); *Słaby* (1927). Z twórczości nowelistycznej wymienimy: *Klechy* (1925); *Zbiory rozpraw: Glossy. O ludziach i idealach* (1930); *Drogi do kultury* (1934); *Odważa dobroci* (1937); *Myśli wybrane wygłoszone przed mikrofonem Polskiego Radia* (1934); Artur Górski zostawił po sobie szereg opracowań i wstępów. Był on również doskonałym tłumaczem Shakespeare'a, Ibsena oraz Dantego. Nieprzemijające dzieło A. Górskiego to tom esejów: *Niepokój naszego czasu*, wydany w przeddzień drugiej wojny światowej. Ostatnim jego dziełem wydanym w roku 1959 przez Państwowe Wydawnictwo „Polska” jest obszerna monografia pt. *Angela Truszkowska*, której recenzję zamieściliśmy w X tomie naszych studiów.

W dniu 29 grudnia 1959 zmarł w Krakowie Ks. dr Jan Piwowarczyk, prałat scholastyk kapituły metropolitalnej w Krakowie. Ks. Prałat urodził się 29 stycznia 1889 r. w Brzeźnicy koło Wadowic. Studia średnie ukończył w Wadowicach. Następnie

wstępuje do Seminarium Duchownego w Krakowie, gdzie na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1907—1911 odbywa studia wyższe. Święcenia kapłańskie otrzymuje w roku 1911. Przez następne lata pełni obowiązki prefekta w krakowskich szkołach średnich. W latach 1928—1933 wykładał socjologię na Wydziale Teologicznym U. J. Wzgłędy polityczne zdecydowały, że w roku 1933 Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego odmówiło Ks. J. Piwowarczykowi zezwolenia na dalsze wykłady. W październiku 1939 został rektorem Seminarium Duchownego w Krakowie. Ks. Piwowarczyk był współzałożycielem „Tygodnika Powszechnego” oraz przez kilka lat jego współredaktorem. Również w „Tygodniku Powszechnym” umieszczał bardzo często swoje artykuły poświęcone katolickiej myśli społecznej. Po wojnie wznowia swoje wykłady na Wydziale Teologicznym U. J. Lata 1953—1955 spędza poza Krakowem. W tym czasie przygotowuje przekład hymnów brewiarzowych, które wydało Pallotinum w r. 1958. Pogrzeb Ks. Pralata odbył się dnia 2 stycznia br. O godz. 10 została odprawiona w katedrze wawelskiej uroczysta Msza św. załobna w czasie której przemówienie wygłosił Ks. Bp Wojtyła. Na cmentarzu żegnał Zmarłego w imieniu Redakcji Tygodnika Powszechnego Antoni Gołubiew. Śp. Ks. Jan Piwowarczyk został pochowany na cmentarzu rakowickim w Krakowie w grobowcu Kapitaly. W pogrzebie wzięło udział kilku Księża Biskupów oraz wielu kapłanów i wiernych.

JUBILEUSZ ZNAKOMITEGO HISTORYKA POMORZA

Ks. Pralat Paweł Czaplewski od niemal sześćdziesięciu już lat obok swych

zajęć duszpasterskich poświęca się pracy naukowej. Tematem jego zainteresowań jest historia Pomorza. Ks. Pralat urodził się 15 stycznia 1877 r. w Zblewie, pow. starogardzki. Szkołę średnią ukończył w Pelplinie a następnie w Chojnie. Studia wyższe odbył w pelplińskim Seminarium Duchownym. Po otrzymaniu święceń kapłańskich, pełni na kilku placówkach duszpasterskich obowiązki wikariusza, a następnie proboszcza i dziekana. W r. 1951 arzecka się dziekanstwa tczewskiego i obecnie mieszka w Turzku/Tczewa. Już w czasie studiów Ks. P. Czaplewski wykazywał wielki zapal do pracy naukowej. Po święceniach odwiedza archiwa: pelplińskie, wrocławskie, warszawskie, poznańskie, gnieźnieńskie, krakowskie i gdańskie. Pracuje kolejno w archiwum berlińskim i w British Museum. Owocem tej pracy to przeszło 50 rozpraw i mniejszych przyczynków naukowych, które poświęcone są historii Pomorza. Wymieńmy tu niektóre przynajmniej prace Ks. Pralata: *Studia nad regestem Dagome iudex* („Zapiski Tow. Nauk. w Toruniu” XII, s. 6—45); *Tytułatura Książąt Pomorskich do początku XIV w.* (Zap. Tor. XV, s. 9—61); *Św. Wojciech i Książę Pomorski wraz z żoną w legendzie „Tempore illo”* („Nasza Przeszłość” t. VI, s. 301—309); *Przeszkody w założeniu szkoły katolickiej w Gdańsku poreformacyjnym* (Rocznik Toruński XVI (1909), s. 176—184); *Stosunek Gdańska do Polski* (Straż nad Wisłą (1920) z. 3, 4); *Historyczny Gdańsk z końca X wieku* (Rocznik Gdański XV/XVI (1956/7), s. 5—50); *Polacy na studiach w Ingolstadtzie* (Poznań 1914); *Collegium Marianum 1836—1936 w stuletnią rocznicę* (Pel-

plin 1936); *Wykaz oficjalów gdańskich i pomorskich 1467—1824* (Rocznik Tor. XIX (1912), s. 3—128); *Tytułarny Episkopat w Polsce iredniowiecznej* (Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn. t. 40 (1913), s. 91—162; t. 43 (1916), s. 67—163); W druku jest praca: *Kartuzja kaszubska. jej dzieje zewnętrzne, życie wewnętrzne, posiadłości i gospodarka*. Należy zaznaczyć, że w pełni doceniono prace Ks. P. Czaplewskiego. W r. 1928 otrzymuje on pralaturę papieską oraz zostaje odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Już w roku 1918 Ks. Czaplewski zostaje prezesem Towarzystwa Naukowego w Toruniu, od r. 1939 pracuje w PAU jako współpracownik Komisji Historycznej. Od niedawna Ks. Pralat jest również członkiem Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.

PROF. A. VETULANI DREM H. C. UNIwersytetu w STRASBURGU

W listopadzie 1959 r. polski uczonej prof. dr A. Vetulani otrzymał dyplom doktora h. c. uniwersytetu w Strasburgu. Dr A. Vetulani jest profesorem historii prawa polskiego na UJ, członkiem prezydium Komitetu Nauk Prawnych PAN, członkiem kilku towarzystw naukowych, m. in. towarzystwa paryskiego i waszyngtońskiego oraz redaktorem wydawnictwa *Pomniki Prawa Polskiego*. Prof. Adam Vetulani jest również współpracownikiem wychodzącego w Paryżu *Dictionnaire de droit canonique*. Głównym tematem zainteresowań prof. Vetulaniego z zakresu prawa kościelnego, to Dekret Gracjana. Na ten temat opublikował prace: *Dekret Gracjana w świetle najnowszych badań* (Kraków 1947); *Les manuscrits*

du Decret de Gratien et des oeuvres des decretistes dans les bibliothèques polonaises (Bologne 1953); *Dekret Gracjana i pierwsi dekretyści w świetle nowego źródła* (Wrocław 1955). Z innych prac wymienimy: *Pozew sądowy w iredniowiecznym procesie polskim* (Kraków 1925); *Prawo kościelne* (Kraków 1932—1936); *Historia źródeł prawa kościelnego* (Kraków 1932); *Nieznane przepisy synodalne w Kamieniu i nieznanne polskie synody prowincjonalne z wieku XIII* (Kraków 1937); *Statuty synodalne Henryka Kietlicza* (Kraków 1938); *Bibliografia prac St. Kutrzeby* (Kraków 1938). W czasie ostatniej wojny prof. Vetulani publikuje w Szwajcarii cały szereg swych wykładów i innych prac jak *Histoire du Droit de l'Europe Occidentale d'après les cours du prof. H. Legras* (Grangeneuve 1941); *Dzieje Polski w zwięzłym zarysie* (Genewa 1942); *Państwo i obywatel* (Genewa 1943); *Bibliographie des études scientifiques publiées en Suisse par les internés militaires polonais* (Broug 1944); *Potrzeby nauki polskiej po wojnie* (Freiburg 1944). Po wojnie ukazują się następujące prace: *Dzieje historii prawa w Polsce* (Kraków 1948); *Polska za Piastów — ustrój polityczny i różnicowanie się społeczeństwa* (Warszawa 1949); *Pomnik iredniowiecznej literatury prawniczej w Ms 89 Krak. Kaptuły Katedralnej* (Wrocław 1950); *Sredniowieczny ruski przekład statutów ziemskich Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagielly* (Wrocław 1950); *Władztwo Polski w Pruszech zakonnych i księżycych. Wybór źródeł* (Wrocław 1953); *Walka Polski w wiekach irednich o dostep do Bałtyku* (Warszawa 1954); *Dwa cenne rękopisy prawnicze Biblioteki Gdańskiej* (Gdańsk 1955);

Nowe spojrzenie na dzieje Państwa i prawa w dawnej Rzeczypospolitej (Poznań 1958).

50-LECIE POLSKIEJ PROWINCJI OO. REDEMPTORYSTÓW

W grudniu ub. roku OO. Redemptoryści obchodzili uroczystości związane z 50 letnią rocznicą erekcji polskiej prowincji Zgromadzenia. Pierwsi redemptoryści przybywają do Warszawy w r. 1787. Tu osiedlają się przy kościele Św. Benona. Ich pracą charytatywną, misyjną, duszpasterską i wychowawczą kieruje Św. Klemens Dworzak (1751—1820). Po kilkunastu latach owocnej pracy zostają usunięci przez władze carskie z Warszawy i wywiezieni do twierdzy w Kostrzyniu, a następnie zupełnie rozwiązani przechodzą do pracy w diecezjach. W roku 1883 O. Bernard Łubieński ponownie organizuje dom polskich redemptorystów w Mościskach k. Przemyśla. Niedługo potem powstaje również dom w Tuchowie. W roku 1894 polscy redemptoryści stanowią już wiceprowincję przy prowincji austriackiej. W roku 1901 polską wiceprowincję redemptorystów przyłączono do nowopowstałej prowincji praskiej i wreszcie 7 grudnia 1909 r. erygowano polską prowincję Zgromadzenia. Należy jeszcze zaznaczyć, że z końcem ub. roku do domu przy kościele Św. Benona w Warszawie, który był kolebką polskich redemptorystów, przeniesiono Kurie prowincjalną.

50-LECIE ODNOWIENIA ZGROMADZENIA XX. MARIANÓW

Zgromadzenie Księży Marianów obchodzi w roku bieżącym złoty jubileusz odnowienia Zgromadzenia. Jest to polskie Zgromadzenie (pierwotnie: Congregatio Clericorum Marianorum) zało-

żone przez O. Stanisława Papczyńskiego w roku 1673. Kanonicznej erekcji Zgromadzenia dokonuje biskup poznański Stefan Wierzbowski w dniu 21 IV 1679 r. Definitywne zatwierdzenie Stolicy Apostolskiej Zgromadzenie uzyskało w r. 1699 jako „Stowarzyszenie dziesięciu cnót Błogosławionej Dziewicy Maryi”¹. Marianie stali się na mocy tego zatwierdzenia zakonem o ślubach uroczystych, otrzymali prawa zakonów żebrzących i zostali włączeni przez przyjęcie „reguly dziesięciu cnót”² do rodziny zakonów franciszkańskich. O. Stanisław Papczyński i pierwsi jego towarzysze składają śluby uroczyste w r. 1701. W tym też roku umiera założyciel zakonu. Marianie otwierają nowe domy, wykazują dużą żywotność. W roku jednak 1864 i 1865 za udział w powstaniu styczniowym rząd carski poddał kasacie klasztory mariańskie. Zabroniono również przyjmować nowicjuszy. Niektórzy ojcowie przeszli do duchowieństwa diecezjalnego, resztę wywieziono do klasztoru w Mariampolu na Litwie. Ostatnia kapituła mariańska odbyła się w roku 1893 na której wybrano generałem O. Wincentego Sękowskiego. Niezasilany nowymi powołaniami zakon wymierał, tak, że w r. 1908 O. Sękowski pozostał już sam. Dzieło jednak O. Stan. Papczyńskiego nie zginęło. Od zagłady ratuje mariańców Ks. Jerzy Matulewicz, profesor Katolickiej Akademii Duchownej w Petersburgu. Jemu to właśnie O. Gen. W. Sękowski udziela pełnomocnictw celem zwrócenia się do Stol. Ap. z prośbą o reorganizację zakonu³. Na przedłożone

¹ Ks. S. Sydry, *O. Stanisław Papczyński i jego dzieło*, Warszawa 1937, s. 238.

² Il servo di Dio Giorgio Matulewicz-Matulevicius 1871—1927, Roma [1955] s. 21.

przez ks. J. Matulewicza w r. 1909 postulatory zawierające prośbę o: 1° dyspensę od noszenia habitu, 2° zmianę ślubów uroczystych na proste, 3° zatwierdzenie nowych konstytucji, 4° pozwolenie na złożenie przez niego czasowych — rocznych ślubów i 5° pozwolenie na otwarcie nowicjatu, — Stolica Apostolska wyraziła całkowitą zgodę. W ten sposób zakon marianów został przekształcony w zgromadzenie o ślubach prostych. Nowe konstytucje Zgromadzenia (Mariae Immaculatae Congregatio) zatwierdza najpierw w r. 1910 Św. Pius X, a następnie dostosowane do Kodeksu Prawa Kanonicznego potwierdza w roku 1930 ojciec św. Pius XI. Obecnie Zgromadzenie Księży Marianów liczy już 500 członków.

SETNA ROCZNICA ZAŁOŻENIA DOMU CENTRALNEGO SS. MIŁOSIĘDZIA W KRAKOWIE

W październiku 1959 r. w domu Centralnym Sióstr Miłosierdzia w Krakowie przy ul. Warszawskiej obchodzono setną rocznicę przeniesienia domu centralnego prowincji południowej ze Lwowa do Krakowa. Pierwsze Siostry Miłosierdzia przybyły do Polski w r. 1652 sprowadzone przez królową Ludwikę Marię Gonzagę, żonę króla Jana Kazimierza. Po przyjeździe do Polski stanowią szarytki filię prowincji paryskiej, bezpośrednio zależną od przełożonych generalnych w Paryżu. Samodzielna polska prowincja SS. Miłosierdzia powstaje w roku 1711, z siedzibą przełożonej prowincjalnej (wizytatorki) w Warszawie. Wypadki polityczne i związane z nimi pierwszy rozbiór Polski w r. 1772 stały się bezpośrednią przyczyną utworzenia odrębnej prowincji dla domów SS. Miłosierdzia odciętych od centrali warszawskiej.

Domem centralnym nowej prowincji, zwanej wtedy galicyjską, powstałej w r. 1783 stał się szpital Św. Wincentego we Lwowie przy ul. Teatyńskiej. Dom centralny tej prowincji ze Lwowa przeniesiono do Krakowa w r. 1859. Tu zamieszkały siostry w niewielkim domu przy kościele Świętych Szymona i Judy (ul. Warszawaka). Była to fundacja ks. bpa Ludwika Łętowskiego. W roku 1869 s. wizytatorka Talbot rozpoczęła budowę nowego kościoła pod wezwaniem Najsw. Serey P. Jezusa. W dwa lata później konsekracji kościoła dokonał nuncjusz z Wiednia M. Falcinelli.

INAUGURACJA ROKU AKADEMICKIEGO NA KUL

W dniu 8 listopada 1959 odbyła się uroczysta inauguracja nowego roku akademickiego 1959/60 na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. O godz. 8-ej uroczystą mszę św. odprawił w kościele akademickim Wielki Kanclerz KUL Ks. Bp P. Kalwa. Kazanie w czasie mszy św. wygłosił Ordynariusz chełmiński Ks. Bp K. Kowalski. Uroczystości inauguracyjne w auli rozpoczęły się o godz. 11-tej. Na wstępie chór akademicki pod dyr. prof. M. Ochalskiego odśpiewał hymn państwowy. Po czym rektor Ks. prof. dr M. Rechowicz wygłosił przemówienie, w którym przywitał przybyłych gości oraz omówił historię, wysiłki i wyniki prac Uczelni w ciągu minionych ostatnich 15 lat. Sprawozdanie za ostatni rok akademicki złożył prorektor KUL prof. Z. Papierkowski. Po odśpiewaniu przez chór akademicki *Gaude Mater Polonia* wykład inauguracyjny wygłosiła dr I. Sławińska pt. *O teatrze Norwida*. W uroczystościach inauguracyjnych wzięli udział: Członek Rady Państwa Jerzy Zawiejski, dzie-

więciu Księżym Biskupów, przedstawiciele Prezydium WRN, rektorzy wyższych uczelni Lublina oraz przedstawiciele prasy katolickiej. Wieczorem w dniu inauguracji otwarto w gmachu uniwersytetu wystawę sztuki ludowej oraz obrazów Nikifora.

„DUCH PRACY LUDZKIEJ” W TŁUMACZENIU NIEMIECKIM

W ostatnim tomie naszych studiów wspomnieliśmy o ukazaniu się pracy Ks. Prymasa *Duch pracy ludzkiej* w języku hiszpańskim. Dzieło Ks. Kardynała zostało wydane w roku ubiegłym również w języku niemieckim nakładem księgarni Herdera w Wiedniu. Tłumaczenie niemieckie nosi tytuł: *Der Christ und die Arbeit*. Należy zaznaczyć, że przedmowę do wydania niemieckiego napisał arcybiskup Wiednia Kard. Franz König.

W pierwszych dniach maja w Chicago rozprawa Ks. Prymasa ukazała się również w tłumaczeniu angielskim. Przekład poprzedza słowo wstępne napisane przez jednego z biskupów amerykańskich.

„ZNAK” O ZJEDNOCZENIU KOŚCIOŁÓW

W związku z szeroką dyskusją nad zagadnieniem zjednoczenia Kościołów, cały 64 numer miesięcznika „Znak” poświęcono problemowi jedności chrześcijaństwa. Na treść numeru składają się następujące artykuły: Ks. W. Granat, *Wierzę w Święty Kościół Powszechny*; Ks. A. Zuberbier, *Katolicy wobec problemu zjednoczenia*; Ekumenista, *Światowy ruch ekumeniczny*; Ks. St. Nagy, *Perspektywy zjednoczenia*; Ks. Stefan Moysa, *W poszukiwaniu jedności*; Ks. Cz. Bartnik, *Z refleksji nad protestantyzmem*; Jerzy Nowosielski,

Uwagi o roli malarstwa w kościele wschodnim; Mikołaj W. Gogol, *Rozmyślenia o Bożej liturgii*; Roger Aubert, *Z problemów jedności chrześcijańskiej*; 1° Kościół Anglikański, 2° Protestanci Amerykańscy; Ks. P. Miros, *Przedoborowy rachunek sumienia*.

15-LECIE

„TYGODNIKA POWSZECHNEGO”

Dnia 27 marca 1960 r. ukazał się powiększony, jubileuszowy numer krakowskiego „Tygodnika Powszechnego”, katolickiego pisma społeczno-kulturalnego. Pierwszy numer „Tygodnika” ukazał się 24 marca 1945 r. Inicjatywa wydawania organu dla katolickiej inteligencji w Polsce wyszła od Kard. Adama Sapiehy, który powierzył tę sprawę przed 15-tu laty niedawno zmarłemu śp. ks. prof. dr. Janowi Piwowarczykowi. Piećdziesiątosiętny nakład „Tygodnika” spełnia wybitną rolę w kształtowaniu katolickiego światopoglądu polskiej inteligencji. Redaktor naczelny Jerzy Turowicz w obszernym artykule zamieszczonym w numerze jubileuszowym wykazał, że nakreślonym przed 15 laty zadaniom „Tygodnik Powszechny” starał się zawsze być wierny. W numerze jubileuszowym ogłoszono również wyniki ankiety na temat charakteru publikacji, jakie winny ukazywać się na łamach „Tygodnika”. „Pismo winno być bardziej ideologiczno-katolickie, bliższe życia, wyraźniej wiązać światopogląd ludzi wierzących z przejawami tegoż życia, bardziej dbać o swoją specyfikę” — oto wniosek jako wyprowadza Redakcja z przeprowadzonej ankiety.

SYNOD DIECEZJALNY W PELPLINIE

Numer 9—10 ubiegłego roku „Ore-downika diecezji chełmińskiej” — urzę-

dowego organu Kurii Biskupiej Chełmińskiej zawiera statuty synodu diecezjalnego chełmińskiego, który odbył się w dniach 7, 8 i 9 lipca 1959 r. w Pelplinie. Część pierwsza numeru zawiera dokumenty synodalne jak próba do Stoł. Apost. o błogosławieństwo na odbycie synodu, zapowiedź synodu, nominacje synodalne itp. Drugą część stanowią statuty synodalne, których treść jest ułożona według zagadnień występujących w Kodeksie Prawa Kanonicznego. Całość ustawodawstwa omówiona jest w 233 statutach.

„DZIEJE ARCHIDIECZJI POZNAŃSKIEJ”

Księgarnia Św. Wojciecha wydaje monumentalne dzieło historyczne autorstwa Ks. prof. dra J. Nowackiego pt. *Dzieje Archidiecezji Poznańskiej*. Ukazał się już tom I: Kościół katedralny w Poznaniu. Jest to studium historyczne poświęcone katedrze poznańskiej i obejmuje ss. VIII + 857 + 145 ilustracji. Autor zapowiedział dwa następne tomy: II Dzieje ustrojowe Archidiecezji Poznańskiej i III Kapituła Metropolitalna w Poznaniu.

Ponadto w wydawnictwie Św. Wojciecha ukazały się jeszcze następujące pozycje książkowe: Ks. A. Cząstka, *Duży katechizm religii katolickiej*; Ks. Tad. Etter, *Dzieje Starego i Nowego Testamentu*; Ks. Karol Journet, *Msza św. — obecność ofiary krzyżowej*; J. M. Perrin O.P., *Życ z Bogiem w Ewangeliu radości*.

POMNIK FELIKSA NOWOWIEJSKIEGO

W Olsztynie ma stanąć pomnik znakomitego kompozytora polskiego Feliksa Nowowiejskiego. Kompozytor urodził się właśnie na Warmii 7-II-1877 r.

Studia muzyczne odbywa w Konserwatorium w Berlinie, następnie w Szkole Muzyki Kościelnej w Regensburgu i wreszcie w klasie mistrzowskiej Maxa Brucha w Berlinie. W latach 1902—1904 przebywa w celach naukowych w Austrii, Włoszech, Francji i Belgii. W latach następnych wykłada kompozycję w Berlinie. Od jesieni 1909 do 1914 był dyrektorem Towarzystwa Muzycznego w Krakowie i kapelmistrzem koncertów symfonicznych w Warszawie. W latach 1920—1927 był profesorem muzyki kościelnej i gry organowej w Konserwatorium w Poznaniu. Późniejsze lata poświęca całkowicie twórczości kompozytorskiej. Z twórczości Nowowiejskiego bije silna jego wiara i pobożność. W uznaniu zasług Kompozytora na polu muzyki kościelnej papież Pius XI zamianował go szambelanem papieskim. Feliks Nowowiejski zmarł w Poznaniu 18 I 1946 r. Zwłoki jego spoczywają na Skałce Wielkopolskiej w kościele Św. Wojciecha obok trumny ks. Wacława Gieburowskiego. Z bogatego dorobku kompozytorskiego wymienimy niektóre przynajmniej utwory Nowowiejskiego: Oratorium *Quo vadis* (wg powieści H. Sienkiewicza) na chór, orkiestrę i organy; inne oratoria: *Znalezienie Krzyża Św.*, *Beatum scelus*, *Wizje Św. Katarzyny*; z oper wymienimy choćby wspaniałą *Legendę Bałtyku*. Nowowiejski pozostawił szereg utworów organowych m. in. *Sonaty organowe*. Znane są również msze kompozytora: *Missa pro Pace*, *Missa Stella Maris*, *Msza ku czci M. B.* z *Lourdex*. Skomponował muzykę do słów M. Konopnickiej *Nie rzucim ziemi*; inne wykonywane często utwory to: *Ojczyzna*, *Hada Chórów Kościelnych*, *Christe Rex*. Jest on również autorem szeregu kantat, symfonii oraz innych utworów muzycznych.

PRZED CZWARTYM ROKIEM WIELKIEJ NOWENNY

W dniu 8 maja 1960 r. rozpocznie się czwarty ogromnie ważny etap pracy Narodu w ramach Wielkiej Nowenny przed Tysiącleciem Chrześcijaństwa Polski. Po latach 1° wierności Bogu, Chrystusowi i Kościołowi, 2° łaski i 3° życia, rozpocznie się rok małżeństwa katolickiego. Przedmiotem pracy będzie sam związek małżeński w fazie przygotowania, zawarcia oraz wiernego uświęconego trwania. Hasłem duszpasterskim roku będzie wyjątek ze słuchowań jasnogórskich: Królowo Polski. Przyrzekamy Ci strzec trwałości i świętości małżeństwa.

W związku z tym Komisja Maryjna Episkopatu wydała program pracy duszpasterskiej w „Roku Małżeństwa Katolickiego”. Program obejmuje uzasadnienie wysiłków duszpasterskich w tej dziedzinie, cele jakie należy mieć na uwadze w tej pracy i wreszcie podaje środki jakie należy wykorzystać w duszpasterstwie tego roku. Komisja wydała również program odnowienia jasnogórskich ślubów Narodu w parafiach na dzień 8 maja br.

Z WINCENTYŃSKICH UROCZYSTOŚCI JUBILEUSZOWYCH

W związku z trzechsetletnią rocznicą śmierci Św. Wincentego a Paulo i Św. Ludwika de Marillac odbyły się w marcu uroczyste tridua w domach centralnych Sióstr Miłosierdzia prowincji krakowskiej i warszawskiej. Uroczystości w Krakowie rozpoczęły się w dniu 12 marca mszą św. odprawioną przez Ks. Arcybiskupa E. Baziaka i trwały do 15 III włącznie. W ostatnim dniu na sumie kazanie wygłosił Ks. Bp Wojtyła. Pontyfikalne nieszpory

zamykające uroczystości odprawił również tenże biskup sufragan krakowski.

W prowincji warszawskiej SS. Miłosierdzia obchód uroczystości wincentyńskich rozpoczął się już 4 marca br. W dniu tym z okazji dorocznej uroczystości odpustowej Św. Kazimierza, w kaplicy SS. Miłosierdzia w Warszawie J. Em. Ks. Kard. Stefan Wyszyński odprawił o godz. 8.00 mszę św. oraz wygłosił kazanie, a następnie spotkał się z Siostrami Miłosierdzia pracującymi w stołicy.

W dniu 13 III uroczystą sumą odprawił oraz wygłosił kazanie Ks. Bp W. Majewski, w dniu następnym kazanie wygłosił Ks. Bp J. Modzelewski, w ostatnim dniu uroczystego triduum o godz. 7-mej rano odprawił mszę św. i wygłosił kazanie Ks. Bp Z. Choromański, o godz. 9-tej sumę odelebrował Ks. Bp J. Lorek, nieszpory pontyfikalne odprawił Ordynariusz diecezji podlaskiej Ks. Bp I. Świrski. Uroczystości jubileuszowe w prowincji chełmińskiej SS. Miłosierdzia oraz w Zgromadzeniu Księżki Misjonarzy będą obchodzone w lipcu i we wrześniu br.

ODEZWA PASTERKA ORDYNARIUSZA SANDOMIERSKIEGO

Dnia 19 marca br. Ks. Bp Jan Lorek wydał do wiernych swej diecezji odezwę pasterską z okazji 300-tniej rocznicy śmierci Św. Ludwika i Św. Wincentego a Paulo. Ks. Biskup naszkicował krótko sylwetki tych wielkich Świętych oraz wspominał o licznych ich dziełach miłosierdzia, które odegrały i w dalszym ciągu odgrywają wybitną rolę i w naszej Ojczyźnie. „Rozważajmy — pisze Ks. Biskup — życie, czyny, poświęcenie tych dwojga Świętych, a w sercach rozpalajmy pragnienie stąpienia ich ślada.

mi po drodze pełnienia czynów miłosierdzia z najczystszej miłości Bożej”. Ks. Biskup poleca wreszcie, by w niedzielę 24 lipca po kazaniu odczytano powyższą odezwę. Po sumie zaś ma się odbyć procesja eucharystyczna, a po niej krótkie modlitwy w intencji dzieł miłosierdzia (Por. Kronika Diecezji Sandomierskiej IV (1960) s. 104—107).

NOWE WYDANIE „SPIEWNIKA” SIEDLECKIEGO

W Wydawnictwie Diecezjalnym Św. Krzyża w Opolu ukazało się ostatnio nowe, przerobione i powiększone wydanie *Śpiewnika Kościelnego* Ks. Jana Siedleckiego. Nad całością prac przygotowujących wydanie śpiewnika czuwał były profesor Instytutu, obecnie wykładowca chóralu gregoriańskiego w Wyższym Seminarium Duchownym w Sandomierzu Ks. Wendelin Świerczek C. M. „Śpiewnik obecny w swym składzie nie uległ zasadniczym zmianom. Różni się jednak znaczenie od jubileuszowego (wydanie poprzednie), ponieważ nie wszystkie melodie posiadają drugi głos i wiele tekstów uległo przeróbce w myśl ustalonych komisyjnie założeń. Został także powiększony i chronologicznie ułożony wykaz śpiewników” (z przedmowy do ostatniego wydania). W pracach redakcyjnych brali ponadto udział profesorowie: Ks. Leon Świerczek, Ks. K. Mrowiec, F. Rączkowski i in.

KOMPOZYCJE KU CZCI ŚW. WINCENTEGO

Jubileusz Św. Wincentego stał się okazją do tego, że kilku kompozytorów polskich napisało msze łacińskie *In honorem S. Vincentii a Paulo*. Najwyżej oceniono kompozycje: Mszę Re — Fa ks. prof. dra H. Feichta C. M. oraz mszę

doc. Marii Dziewulskiej, a następnie Juliusza Luciuka. Ponadto do Instytutu nadesłali swe prace następujący kompozytorzy: Aleksander Marczewski, Ks. H. Feicht (Missa: *Pauperes Sion*) i Lucjan Kaszycki. Ks. H. Feicht napisał ponadto mszę: *Flebam super eum, qui afflictus erat ku czci Św. Ludwika de Marillac*.

Oprócz kompozycji mszalnych szereg kompozytorów nadesłało jeszcze inne utwory jak: Offertoria, Communiones, Responsoria, Hymni, Antiphonae i Invocations w sumie 15 prac. Wśród tych ostatnich widnieją takie nazwiska jak: Edward Bury, Włodzimierz Perz, ks. H. Feicht, ks. Leon Świerczek C. M., ks. Karol Mrowiec C. M. i inni.

KSIĘŻA BYLI WIĘZNIOWIE W KALISZU

W dniach 27 i 28 kwietnia br. odbył się w Kaliszu zjazd księży byłych więźniów obozu niemieckiego w Dachau. Zjazd miał charakter pielgrzymki do Kalisza, gdzie znajduje się łaskami słynący obraz Św. Józefa, pod którego opiekę oddali się kapłani polscy w ciężkich chwilach w obozie śmierci. Na zjazd przybyli: Ks. Kard. Stefan Wyszyński, ordynariusz wrocławski Ks. Bp A. Pawłowski, oraz byli więźniowie obozu: Ks. Bp B. Czapliński, Ks. Bp T. Etter, Ks. Bp J. Fondaliński, Ks. Bp F. Jedwabski, Ks. Bp F. Korzyński i około 300 kapłanów i braci zakonnych. W godzinach wieczornych na placu przed Kolegiatą odbyło się powitanie Ks. Kardynała przez księży biskupów, kapłanów i wiernych. W Kolegiacie Księdza Kardynała przywitał Ks. Bp A. Pawłowski, a następnie kazanie wygłosił Prymas Polski. Po kazaniu Księdza Prymasa Ordynariusz wrocławski odprawił na placu przed Kolegiatą nabożeństwo, a po nim uczestnicy piel-

grzymki odnowili ślubowania złożone przed 15 laty w Dachau. W nocy z 27 na 28 kwietnia kapłani b. więźniowie celebrowali msze św. w kościołach Kalisza. Dnia następnego Ks. Bp B. Czaplinski odprawił mszę św. za pomordo-

wanych Polaków w obozach koncentracyjnych. O godz. 10 Ks. Bp F. Korszyński odcelebrował pontyfikalną sumę w czasie której kazanie wygłosił Ks. Bp J. Fondaliński.

Ks. Tadeusz Gocłowski C. M.

K S I A Ź K I N A D E S Ł A N E

- Annuario Pontificio per l'anno 1960, Città del Vaticano 1960 ss. 2043.
- Archiv für schlesische Kirchengeschichte, Bd XVII, herausgegeben von Dr Kurt Engelbert, Hildesheim 1959 ss. 316.
- Bar Joachim o., Kodeks Prawa Kanonicznego a Konstytucje Zakonu OO. Franciszkanów, „Prawo kanoniczne” R. 1: 1958 s. 309—326, nadb. ss. 18.
- Polska bibliografia Prawa kanonicznego za lata 1941—1956, Warszawa 1959 ss. 53, Odb. z kwart. „Prawo kanoniczne”.
- Bednorz Zbyszko, Działalność „Kółka Polskiego” we Wrocławiu (1895—1906) w świetle świeżo odnalezionych protokołów z posiedzeń, Opole 1959 ss. 30.
- Belch Stanisław ks., Paweł z Włodkowic jako historyk i jego wpływ na Długosza, Odb. z „Tek Historycznych” (Londyn), T. X, 1959 s. 75—101.
- Bochnak Adam i Pagaczewski Julian, Polskie rzemiosło artystyczne wieków średnich, Kraków 1959 ss. 318.
- Borowski Antoni ks., Teologia moralna, cz. I, Lublin 1960 ss. 411.
- Cząstka Antoni ks., Duży katechizm religii katolickiej, Poznań 1959 ss. 223.
- Dziasek Franciszek ks., Stwórca natury i dawca łaski, Poznań 1959 ss. VIII, 522.
- Etter Tadeusz ks., Dzieje Starego i Nowego Testamentu, Poznań 1959 ss. 237.
- Eubel Conradus O. F. M. Conv., Hierarchia Catholica Medii Aevi, vol. I. 1198—1431, editio altera, Patavii 1960, ss. 559, vol. II tamże 1960 ss. 290.
- Fialkowski Józef ks., Nowosądecka Kolegiata. Cz. I: Dzieje kapituły mniejszej (1448—1791), Warszawa 1958 ss. X, 230. Ilustr.
- Glemba Tadeusz, Piotr Kostka, lata młodzieńcze i działalność polityczna 1532—1595, Toruń 1959 ss. 349.
- Granat Wincenty ks., O łasce Bożej udzielanej przez Chrystusa Odkupiciela, Lublin 1959 ss. 567.
- Gumowski Marian, Pieczęcie i herby miejscowości woj. lubelskiego, Lublin 1959 ss. 102.

- Hoffman Jakub, Uwagi o tezach Enno Meyera i Gottholda Rhodoga w sprawie nauczania historii stosunków polsko-niemieckich, *Odb. z „Tek Historycznych”* (Londyn), T. X, 1959 s. 253—275.
- Jobert Ambroise, Aux origines de l'Union de Brest, le protestantisme en Ruthénie, „Księga Pamiątkowa 150-lecia Archiwum Głównego”, Warszawa 1959 s. 371—382, nadb.
- Journet Karol ks., Msza Święta, obecność Ofiary Krzyżowej, Poznań 1959 ss. 379.
- Kisielewski Stefan, Opowiadania i podróże, Kraków 1959 ss. 195.
- Kłoczowski Jerzy, Z zagadnień funkcji społecznych cystersów w Polsce średniowiecznej, *Opuscula Casimiro Tymieniecki*, Poznań 1959 s. 105—126, nadb.
- Kościalkowski Stanisław, Spostrzeżenia nad ostateczną redakcją „Historii Polski” wydanej przez P. A. N. w Warszawie, *Odb. z „Tek Historycznych”* (Londyn), T. X, 1959 s. 3—74.
- Krąpiec M. A., Teoria analogii bytu, Lublin 1959 ss. 400.
- Małaczyński Franciszek o. OSB., Nowa liturgia Wielkiego Tygodnia, Warszawa 1959 ss. 219.
- Mizgalski Gerard ks., Podręczna encyklopedia muzyki kościelnej, Poznań 1958 ss. 566.
- Nowacki Józef ks., Dzieje Archidiecezji Poznańskiej, T. I. Kościół katedralny w Poznaniu, Poznań 1959 ss. 857, 145 ryc.
- Perrin J. M., O. P., Życie z Bogiem w Ewangelii radości, Poznań 1959 ss. 407.
- Piotrowski Cz. ks., Przewodnik po katedrze poznańskiej, Poznań 1959 ss. 98.
- Przewodnik Katolicki, Poznań 1959 ss. 828.
- Rechowicz Marian ks., Św. Jan Kanty i Benedykt Hesse w świetle krakowskiej kompilacji teologicznej z XV w., Lublin 1958 ss. 316.
- Revue d'Histoire Ecclesiastique, vol. 54, Louvain 1959, nr 4; 1960 nr 1.
- Rops Daniel, Co to jest Pismo Święte? Poznań 1959 ss. 176.
- Siedlecki Jan ks., Śpiewnik Kościelny. Wydanie przerobione i powiększone. Praca zbiorowa, Red. Ka. Wendelin Świerczek C. M., Opole 1959 ss. 595.
- Skwarczyński Paweł, Pierwsze trzy wolne elekcje viritim, 1573—1587, *Odb. z „Tek Historycznych”* (Londyn), T. X, 1959 s. 119—154.
- Świątecka Maria, Działalność oświatowa Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie”, R. 3; 1957 s. 281—316, nadb.
- Świdorska Hanna, Z dziejów stosunków angielsko-krzyżackich, XIII—XV wiek, *Odb. z „Tek Historycznych”* (Londyn), T. X, 1959 s. 103—118.
- Świszczowski Stefan, Kościół Św. Świerada w Tropiu nad Dunajcem, Architektura i Urbanistyka 1959 s. 265—368. Nadb.

- Umiński Józef ks., Historia Kościoła. Przygotował do druku ks. Wincenty Urban, wyd. 4, T. I. Opole 1959 ss. XX, 672; T. II. Tamże 1960 ss. XII, 608.
- Urban Wincenty ks., Studia nad dziejami wrocławskiej diecezji w pierwszej połowie XV wieku, Wrocław 1959 ss. 402.
- Włodarczyk Jerzy, Tadeusz Korzon. Główne koncepcje historyczne i historiozoficzne, Łódź 1958 ss. III, 168, XXXIV, 31.
- Wyszyński Stefan Kard., Droga Krzyżowa, Kraków 1959 ss. 63.
- Zagórowski Olgierd, Architekt Kacper Bażanka, około 1680—1726 r., *Biuletyn Historii Sztuki*, R. 18: 1956 nr 1 s. 84—122. Nadb.
- Zaleski Z. L., Kilka uwag o stosunku poetów romantycznych do powstania listopadowego, *Odb. z „Tek Historycznych”* (Londyn), T. X, 1959 s. 241—251.
- Zieliński Józef, Legacja Piotra z Kapui do Czech i Polski w r. 1197, „Collectanea Theologica” 1957 fasc. III—IV, nadb.
- Zychliński Aleksander ks., Rozważania filozoficzno-teologiczne, Poznań 1959 ss. 662.

TABLE DES MATIÈRES

	Page
Lettre du Pape JEAN XXIII à M. William SLATTERY, Supérieur Général de la Congrégation de la Mission	7
STEFAN Card. WYSZYŃSKI: Les bons yeux sur nous	15
ALFONS SCHLETZ: La Congrégation de la Mission en Pologne (Caractéristique générale)	27
MARIA ŚWIĄTECKA: Saint Vincent de Paul et la Pologne	35
ANTONI LIEDTKE: Débuts de l'histoire du séminaire de Chelmno	101
WIKTOR PRĄDZYŃSKI C. M.: L'école dite Académie de Chelmno entre 1680 et 1818	189
JAN RAB: Le grand séminaire à Przemyśl sous la direction des Prêtres de la Mission (1683—1783)	255
ALFONS SCHLETZ: L'activité des Prêtres de la Mission de Tykocin dans le domaine de l'instruction publique	361
WACŁAW KOCHANOWSKI: L'église et la maison des Prêtres de la Mission à Tykocin	441
LA CHRONIQUE (Tadeusz Gołowski C. M.)	459
LIVRES REÇUS	477